Iran Occupational Health

Iran Occupational Health. 2023 (01 Apr);20: 1

Letter to Editor

http://ioh.iums.ac.ir

Review of Article 89 of the Social Security Law from the perspective of the right to health

Farid Noor Mohammadan, (*Corresponding author), Graduated with a doctorate in public law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email farid_noormohammadan@yahoo.com

Abstract

The amount and quality of medical services used are the same for all levels of Social Security fund retirees. However, some pay less for the same medical services while others pay a much higher cost. Retirees are mainly dissatisfied with two categories: livelihood and treatment, especially during the outbreak of emerging and widespread diseases such as coronavirus (COVID-19), which undoubtedly has a greater impact on their health. Insurance justice requires that no different insurance premiums be provided for each person to receive the same medical services, and all retirees should pay a certain amount of premium deductions.

Keywords

Retirees

Health rights

Social security insurance

Received: 2022/07/20

Revised: 2022/12/25

Accepted: 2023/03/30

How to cite this article:

NAMES Title. Iran Occupational Health. 2023 (01 Apr);20:1.

***This work is published under CC BY-NC 4.0 licence**

[Downloaded from ioh.iums.ac.ir on 2026-11-16]

[DOI: 10.61186/ioh.20.1.1]

سلامت کار ایران
دوره ۲۰ - ۱/۱۴۰۲

نامه به سردبیر
http://ioh.iums.ac.ir

بررسی ماده ۸۹ قانون تأمین اجتماعی از منظر حق سلامتی

فرید نورمحمدان: (* نویسنده مسئول) دانش آموخته ی دکتری حقوق عمومی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
farid_noormohammadan@yahoo.com

چکیده

میزان و کیفیت استفاده از خدمات درمانی برای تمامی سطوح بازنشستگان بیمه صندوق تأمین اجتماعی یکسان است.در صورتی که برخی بابت خدمات درمانی یکسان هزینه کمتری پرداخت می کنند و گروهی دیگر هزینه ای به مراتب بالاتر. و این در حالی است که بازنشستگان عمدتا از دو مقوله ی معیشت و درمان ناراضی هستند،آن هم در زمان شیوع بیماری های نوپدید و فراگیر همانند کرونا ویروس(COVIDE19) که بدون شک تأثیری بیش از پیش بر سلامت بازنشستگان خواهد داشت.در صورتی که عدالت بیمه ای ایجاب می نماید جهت دریافت خدمات درمانی یکسان، برای هر فرد حق بیمه ای متفاوتی منظور نگردد و تمامی بازنشستگان به میزان مشخصی کسورات حق بیمه را پرداخت نمایند.

کلیدواژه‌ها
بازنشستگان
حق سلامتی
بیمه تأمین اجتماعی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۴/۲۹
تاریخ اصلاح: ۱۴۰۱/۱۰/۴
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱/۱۰

شیوه استناد به این مقاله:
NAMES Title. Iran Occupational Health. 2023 (01 Apr);20:*.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است

[Downloaded from ioh.iums.ac.ir on 2026-11-16]

[DOI: 10.61186/ioh.20.1.1]

مقدمه

مطابق ماده ۸۹ قانون تأمین اجتماعی[1] بازنشستگان بیمه شده اجباری باید معادل دو درصد از مبلغ مستمری خود را جهت بهره‌مندی از خدمات درمانی مذکور در بندهای الف و ب ماده ۳ قانون تأمین اجتماعی[2] به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت کنند.

این موضوع از منظر تفاوت میزان حقوق‌ها و بالطبع کسورات کمتر و بیشتر مبالغ در کنار خدمات درمانی یکسان، به نظر امری نا عادلانه بوده و باعث تضییع حق بسیاری از افراد می‌شود. زیرا همه سطوح بازنشستگان و مستمری بگیران به نوعی به مساوات از خدمات پزشکی و درمانی بیمه تأمین اجتماعی برخوردارند ولیکن در پرداخت کسورات حق بیمه تفاوت دارند. زیرا افراد دارای حقوق و مستمری بیشتر، کسورات بالاتری در این ارتباط در فیش حقوقی‌شان نسبت به سایرین منظور می‌گردد که این امر می‌تواند در شرایط فعلی اقتصادی و وجود بیماری منحوس کرونا در سلامت بازنشستگان و خانواده‌های آنان موثر باشد.

باتوجه به دستورات دینی در مکتب اسلام، [3] ماده ۲۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر و اصول ۳، ۲۹ و ۴۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران باید بیان داشت که برخورداری از یک زندگی سالم، مولد و با کیفیت حقی است همگانی که مسئولیت اجرایی آن برعهده دولت‌ها بوده و یکی از پیش‌شرط‌های تحقق توسعه پایدار به شمار می‌رود.

اساسنامه سازمان جهانی بهداشت سال ۱۹۴۶ نیز برخورداری از بالاترین حد استانداردهای منطقی و قابل حصول سلامت، بدون در نظرگرفتن نژاد، مذهب، عقاید سیاسی و موقعیت اقتصادی و اجتماعی را حق مسلم هرانسانی بیان می‌کند.

اسناد متعددی حق سلامتی را به رسمیت شناخته‌اند. بر اساس ماده ۵۵ منشور سازمان ملل متحد و ماده ۱۲ میثاق بین المللی و همچنین ماده ۳۵ منشور حقوق بنیادین اتحادیه اروپا، هرکس حق دارد در زمینه سلامتی و بهبود وضعیت بهداشتی و پیشگیری و درمان بیماری‌ها از مراقبت‌های پزشکی برخوردار شود. (۱)

حق سلامتی

سلامت یک حق اساسی و دارایی و سرمایه ارزشمند برای تمامی سطوح و طبقات جامعه است و در عین حال یکی از مهمترین عوامل رشد اقتصادی قلمداد می‌شود. در واقع، ارتقای سلامت به افزایش بهره وری، کاهش هزینه‌های سلامت، ازدیاد نیروی کار، افزایش پس اندازهای مالی و... منجر خواهد شد.

طبق ا ظهارات سازمان جهانی بهداشت و بیانیه آلماتا از سوی یونیسف(سال ۱۹۷۸) سلامت عبارت است از یک حالت آسودگی کامل جسمی، روانی، اجتماعی و تنها به نبود بیماری یا ناتوانی اطلاق نمی‌شود. (۲) سلامتی یعنی فقدان بیماری مستمر و عافیت و تندرستی. (۳)

با عنایت به تعریف سازمان جهانی بهداشت برای سلامت، متوجه می‌شویم که سلامتی یک مسأله چند بعدی است حتی امروزه علاوه بر ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی، جنبه معنوی راهم درنظر می‌گیرند. ابعاد مختلف سلامتی و یا بیماری تحت تأثیر یکدیگر قراردارند، چنانچه مشکلات جسمی بر روان فرد، مشکلات روانی بر جسم او و نیز هردوی آنها بر جامعه و اختلالات موجود در جامعه بر هر دو بعد دیگر سلامتی اثر می‌گذارند. اقدامات انجام شده برای ارتقای سلامتی باید به تمام جوانب سلامتی و سلامت کلی جامعه توجه داشته باشد. (۴)

مهمترین هدف سازمان بهداشت جهانی حصول بالاترین سطح ممکن سلامت است که تحقق آن مستلزم همکاری بخش‌های اقتصادی و اجتماعی با بخش سلامت برای داشتن زندگی سالم می‌باشد.

---

۱. این ماده بیان می‌دارد: ((افرادی که به موجب قوانین سابق بیمه‌های اجتماعی یا به موجب این قانون بازنشسته و یا از کار افتاده شده یا می‌شوند و افراد بلافصل خانواده‌ی آنها همچنین افرادی که مستمری بازماندگان دریافت می‌دارند با پرداخت دو درصد از مستمری دریافتی از خدمات درمانی مذکور در بندهای الف و ب ماده ۳ این قانون توسط سازمان برخوردار خواهند شد. مابه التفاوت وجوه پرداختی توسط بیمه شدگان موضوع این ماده تا مبالغی که طبق ضوابط قانون تأمین درمان مستخدمین دولت باید پرداخت شود از طرف سازمان تأمین خواهد شد)).

۲. ماده ۳ بیان می‌دارد: ((تأمین اجتماعی موضوع این قانون شامل موارد زیر می‌باشد:
الف - حوادث و بیماری‌ها.
ب - بارداری.
ج - غرامت دستمزد.
د - ازکارافتادگی.
ه - بازنشستگی.
و - مرگ.
تبصره - مشمولین این قانون از کمک‌های ازدواج و عائله‌مندی طبق مقررات مربوط برخوردار خواهند شد)).

۳. بهداشت و نظافت یکی از مهمترین وسایلی است که اسلام در جهت تأمین سلامت و تندرستی انسان به آن تأکید می‌کند و این مهم در روایات، احادیث و قرآن کریم نیز مورد اشاره قرار گرفته است.
به عنوان مثال در سوره بقره آیه ۲۲۲ در آنجا که بیان می‌کند: (.... إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)، و یا در آیه ۱۷۳ سوره بقره که برای حفظ سلامتی بدن انسان به ممنوعیت خوردن مردار و خون و گوشت خوک و سایر حرام گوشت‌ها و مشروبات سکرآور اشاره کرده است.
پیامبر(ص) نیز در روایت‌های مختلفی به این امر اشاره داشته است و فرموده: ((پس از نعمت باور به خداوند مهربان و ایمان به او، نعمتی همتا و همسنگ سلامتی به انسان ارزانی داده نشده است)) و ((ایمان و سلامت را از خداوند بخواهید چرا که هیچ چیزی پس از ایمان و سلامت ارزشمندتر نیست)). و نیز می‌فرماید: ((اگر کسی از شما در حالی صبح را آغاز کند که از جان خویش ایمن بوده وتندرست باشد و آنچه را که برای مصرف روزانه کفایت می‌کند داشته باشد، گویی چنان است که دنیا با تمام جوانبش برای او جمع شده است)). رجوع شود به: قزوینی، ابن ماجه، (۲۰۰۱میلادی)، سنن ابن ماجه، بیروت،دار ابن حزم. شماره۴۱۳۸.

[Downloaded from ioh.iums.ac.ir on 2026-11-16]

[DOI: 10.61186/ioh.20.1.1]

ماده ۸۹ قانون تأمین اجتماعی و حق سلامتی

امروزه وظیفه دولت در احترام به حق زندگی افراد و اتباع تنها به حمایت از جان آنها و جلوگیری از جرایم و تأمین نظم عمومی محدود نمی‌شود؛ بلکه این حق، متضمن حقوق دیگری از قبیل حق تغذیه، حق پوشاک، حق مسکن، حق بهداشت، حق بر تأمین اجتماعی و حق بر محیط زیست سالم و... (۵)و سعی در پیشگیری و حل مشکلات سلامت می‌کند.

در اندیشه حقوق عمومی، حفظ بهداشت عمومی و تأمین سلامت عمومی شهروندان به مثابه حقی بشری از جمله تکالیف غیر قابل انکار دولت‌ها در مقابل شهروندان می‌باشد. (۶) دولت‌ها به عنوان نهاد مسئول در قبال تأمین سلامت عمومی شهروندان عهده‌دار اقدامات اجرایی خاصی هستند، یکی از مهمترین این موارد استفاده از ابزار و اختیار قانون‌گذاری می‌باشد که با استفاده از این ابزار موظف هستند در تضمین سلامتی آحاد جامعه همواره در تلاش باشند.

سازمان تأمین اجتماعی به عنوان بزرگترین نهادی که بیشترین افراد جامعه را تحت پوشش بیمه‌ای خود دارد یکی از بخش‌های اجتماعی محسوب می‌شود که به وسیله‌ی قوانین تدوین شده در این حوزه درصدد دستیابی شهروندان به حمایت‌های تأمین اجتماعی به خصوص حمایت‌های دوران بازنشستگی که هسته‌ی اصلی تشکیل نظام‌های تأمین اجتماعی است می‌باشد و نیاز است با بخش سلامت همکاری اثر بخش جهت ارتقای سطح سلامت افراد تحت پوشش خود به ویژه بازنشستگان داشته باشد، که این مهم نیز در آیین نامه قانون الزام سازمان تأمین اجتماعی به اجرای بندهای الف و ب ماده ۳ این قانون مورد تأکید قرار گرفته است.

ضعف در ساز و کارهای حقوقی، پیامدها و ریسک‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را به دنبال خواهد داشت. نظام حق سلامتی، به عنوان یک حق ذاتی، داعیه‌ی آن را دارد که هرکس حق دارد بهترین استانداردهای سلامت، اعم از جسمی و روحی را در اختیار داشته باشد. این حق به طور مطلق تمامی خدمات و ابعاد سلامت را برای تأمین امکان یک زندگی سالم در ابعاد مختلف شامل می‌گردد لذا سازمان تأمین اجتماعی موظف است ضعف‌ها و کاستی‌های مواد قانونی خود را جهت بهره‌مندی هرچه بیشتر بازنشستگان از مزایا و حمایت‌های این نظام بر طرف نماید تا سلامت جسم و روان بازنشستگان در معرض آسیب قرار نگیرد.

زمانی که فرد با مقوله‌ی بازنشستگی مواجه می‌شود به واسطه‌ی بالا رفتن سن در معرض بیشتر بیماری‌ها قرار می‌گیرد و ناخودآگاه بازنشستگی را تجربه‌ای توأم با احساس طردشدگی یا خروج اجباری از مشارکت اجتماعی و کاهش درآمد می‌داند. از طرفی بروز بیماری‌ها و از طرف دیگر فشار روانی خروج اجباری و طردشدگی و همین طور مشکلات اقتصادی آسیب‌های روانی جبران ناپذیری را به بازنشسته و خانواده‌ی وی وارد می‌کند که این امر بدون شک سلامت جسم و روان آنها را مورد تهدید قرار خواهد داد.

بررسی‌های آماری از بازنشستگان سازمان تأمین اجتماعی نشان می‌دهد که ۵۲ درصد آنها از وضعیت خود ناراضی هستند و حقوق و درآمد، بیمه و بهداشت و درمان مشکلات اصلی هستند که بازنشستگان با آن رو به رو هستند (۷).

با این وجود تبعیض بین بازنشستگان در میزان پرداخت حق بیمه به جهت دریافت خدمات درمانی یکسان که در ماده ۸۹ قانون تأمین اجتماعی بیان گردیده امری ناعادلانه و در تضاد با حق سلامتی به نظر می‌رسد، زیرا بازنشستگان را موظف می‌کند برای بهره‌مندی از خدمات درمانی یکسان در دوران کاهش درآمدی و بروز بیماری‌ها به خصوص در زمان کنونی و فراگیری بیماری کرونا فرد بازنشسته باتوجه به میزان مستمری مبلغی را هر ماه پرداخت نماید، که این حق بیمه برای مستمری بگیران با حقوق بیشتر به مراتب افزایش خواهد یافت.

لذا انتظار می‌رود جهت دست یابی کامل این قشر آسیب‌پذیر به حق سلامتی این ماده مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد تا افراد بازنشسته به سبب دریافت خدمات درمانی یکسان حق بیمه‌های متفاوتی را پرداخت ننمایند.

سخن پایانی

خدمات سلامت تا حد زیادی از طریق قوانین و مقررات و نظام حقوقی تنظیم می‌شود. تأمین مراقبتهای سلامت توسط دست اندرکاران این حرفه‌ها نیز همچون سایر متخصصان بر اساس اصول حقوقی است که تعیین‌کننده استانداردهای مراقبت، حقوق و تعهدات ارائه دهندگان خدمات مراقبت سلامت می‌باشد .ارائه خدمات مراقبت از سلامت مطلوب به طور معمول در محیط‌هایی صورت می‌گیرد که از راه قانون و نظام حقوقی کنترل شده است. این تمهیدات قانونی متولیان سلامت را در موقعیت‌هایی قرار می‌دهد که باید هنگام تصمیم گیری، مسائل حقوقی را لحاظ کنند.

[Downloaded from ioh.iums.ac.ir on 2026-11-16]
[DOI: 10.61186/ioh.20.1.1]

با عنایت به این موضوع که سازمان تأمین اجتماعی نقش کلیدی در تأمین سلامت و بهداشت جامعه دارد و بزرگترین نهادی محسوب می‌شود که اقشار مختلف جامعه را تحت پوشش بیمه‌ای خود قرار داده تدوین قوانین و مقررات تأمین اجتماعی به ویژه قوانین و مقررات بازنشستگی با رعایت حق سلامتی افراد در کشور را مهم می‌سازد که این مهم تأثیر ویژه‌ای در ساختار اجرای برنامه‌های ملی سلامت و امنیت اجتماعی خواهد داشت. بنابراین نیاز است تا قوانینی که در تضاد با حق سلامتی هستند مورد اصلاح قرار گیرند.

باتوجه به مطالب معنون باید بیان داشت که عدالت بیمه‌ای ایجاد نمی‌نماید جهت دریافت خدمات درمانی یکسان هر فرد حق بیمه‌ای متفاوت پرداخت نماید و این در حالی است که چه از خدمات درمان استفاده نماید و چه استفاده ننماید باید این حق بیمه را پرداخت کند.

به همین منظور پیشنهاد می‌شود به علت وجود خدمات برابر درمانی برای کل بازنشستگان و مستمری بگیران، در راستای برقراری بیشتر حق سلامتی و عدالت و کسب رضایت حداکثری بازنشستگان رقم ثابتی از کلیه سطوح کسر شود و رقم معقولی در نظر گرفته شود تا هر بازنشسته مبلغ متفاوتی را به جهت خدمات درمانی یکسان پرداخت ننماید و از طرف دیگر انتظار می‌رود به منظور تحقق سیاستهای کلی سلامت، تأمین منابع مالی پایدار برای بخش سلامت، توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت و مدیریت منابع سلامت از طریق نظام بیمه با محوریت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدامات لازم جهت بالا بردن سطح سلامت جامعه و بویژه بازنشستگان انجام شود که این امر نیازمند تعامل بیش از پیش‌سازمان تامین اجتماعی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواهد بود.

REFERENCES

1. Abbasi B. Human Rights and Fundamental Freedoms. Tehran: Dadgostr Publishing; 2011. [Persian]
2. Rahimi Gh. The World Health Organization. Pi-rapezeshki Magazine. 5(1):53. [Persian]
3. Dehkhoda AA. Dehkhoda Dictionary, Volume 8. Teh-ran: University of Tehran Press; p. 1208-1209. [Persian]
4. Jafari M, Rezai Zade M, Abbasi B. A Study of the Iranian Drug Legal System from the Perspective of the Right to Health. Farhang va Erteghaye salamat Magazine. 4(2):193. [Persian]
5. Sayyid Qasim. Therapeutics simulation and the right to health in the field of international human rights, law and policy research. 2009;19:30. [Persian]
6. Tabatabai Motameni M. Publications and Human Rights. Tehran: University of Tehran; 2008, p. 40-41.
7. Donya-e-Eqtesad [Internet]. Three main problems of Social Security retirees [cited 2023 Jul 28]. Link

[Downloaded from ioh.iums.ac.ir on 2026-11-16]

[DOI: 10.61186/ioh.20.1.1]